

Dekada '80 – trudna droga do wolności

Scenariusz lekcji

Przedmiot: historia, historia i społeczeństwo

Pytanie kluczowe: Jakie ważne wydarzenia poprzedziły upadek systemu komunistycznego w Polsce i doprowadziły do niego?

Zagadnienia: komunizm, PRL, „Solidarność”, gospodarka niedoboru, strajk w Stoczni Gdańskiej, stan wojenny, transformacja ustrojowa

Poziom edukacyjny: klasy VII i VIII szkoły podstawowej, oddziały gimnazjalne, szkoła ponadpodstawowa

Autorka: Weronika Dorociak

Czas trwania: 45min

Cele lekcji:

Uczniowie i uczennice:

- poznają najważniejsze wydarzenia dekady lat 80.i pojęcia z nimi związane,
- poznają polityczno-społeczne podłoże transformacji 1989 roku z położeniem nacisku na strajk na Pomorzu w 1980 r.
- kształtowanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego.

Środki dydaktyczne i materiały: projektor, ekran, wydruk załącznika nr 1 i 2

Przebieg zajęć:

Czas	Działanie	Materiał źródłowy
	<p>Zadanie przed lekcją: Powiedz uczniom i uczennicom, że ich zadaniem przed lekcją będzie wspólne stworzenie słowniczka pojęć istotnych dla lat 80. Podziel klasę na 5 grup i poproś, aby wyszukali w dowolnych źródłach definicji następujących pojęć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • I grupa - zimna wojna, żelazna kurtyna • II grupa - stan wojenny, „dołek”, cenzura • III grupa – powielacz, samizdat, bibuła • IV grupa – Urząd Bezpieczeństwa (UB), Służba Bezpieczeństwa (SB) • V grupa – gospodarka niedoboru, internowanie <p>Podkreśl, że uczniowie i uczennice powinni zapisać źródło, z którego pochodzi definicja oraz ocenić wiarygodność źródła.</p>	
10 min	<p>Mini-wykład z zaangażowaniem uczniów i uczennic</p> <p>Poinformuj uczniów i uczennice, że będziecie dziś rozmawiać o dekadzie lat 80. XX wieku. Zapytaj uczniów czy mają jakieś skojarzenia z tym okresem oraz czy słyszeli kiedyś o ważnych wydarzeniach albo postaciach z tego okresu. A może rozmawiali na ten temat z rodzicami albo dziadkami? Zadaj pytanie kluczowe: Jakie ważne wydarzenia poprzedziły upadek systemu komunistycznego w Polsce i doprowadziły do niego?</p>	

	<p>Opisz sytuację społeczno-polityczną początku lat 80. – opowiedz o epoce używając definicji, które mieli za zadanie sprawdzić uczniowie i uczennice. Kiedy będziesz omawiać kolejne pojęcia poproś daną grupę o wyjaśnienie ich swoimi słowami na podstawie opracowanych definicji. Zwróć uwagę na to, że Polska znalazła się w strefie wpływów Związku Radzieckiego i przez niemal pół wieku nie była krajem w pełni suwerennym. Wspomnij o problemach gospodarczych, ograniczeniu wolności słowa, strajkach i represjach.</p> <p>Wszystkie te niedogodności życia codziennego wpłynęły na bunt Polaków przeciw władzy. Najważniejszy strajk wybuchł w Stoczni Gdańskiej w 1980 roku, a na jego czele stanął zwykły pracownik zakładów, elektryk – Lech Wałęsa.</p> <p>Zwróć uwagę na wiarygodność źródeł, z których skorzystali uczniowie i uczennice.</p> <p>Powiedz, że przygotowane słowa będą stanowić dla uczniów i uczennic „słowniczek lat 80.,” który przyda się im jeszcze podczas lekcji.</p>	
10 min	<p>Przedstaw prezentację multimedialną dotyczącą strajku w 1980 roku. Zwróć uwagę na pokojowy przebieg demonstracji, wspomnij o najważniejszych postaciach, które przyczyniły się do sukcesu strajku. Wspomnij o wytrwałości i nieugiętości strajkujących. Na koniec poproś chętnych uczniów i uczennice o wskazanie, która z informacji zawartych w prezentacji była dla nich nowa, interesująca lub zaskakująca.</p>	Prezentacja - LINK
10 min.	<p>Podziel klasę na cztery grupy. Każda z nich rozdaj fragment „Postulatów sierpniowych”. Zadaniem każdej grupy jest zapoznanie się wewnątrz grupy z wylosowanym przez nich fragmentem i odpowiedzenie na pytanie: czego żądali strajkujący robotnicy? Przed przystąpieniem do pracy poproś uczniów, aby zaznaczyli niezrozumiałe dla nich pojęcia – wyjaśnijcie je wspólnie na forum klasy.</p> <p>Każda grupa prezentuje swoją odpowiedź wraz z uzasadnieniem (cytatami źródłowymi).</p> <p>Zapytaj młodzież czy ich zdaniem żądania strajkujących były wygórowane czy możliwe do spełnienia? Czy coś ich zaskoczyło w tych postulatach? Jaki charakter miały postulaty (polityczny, ekonomiczny, administracyjny)?</p> <p>W podsumowaniu zadania warto wspomnieć, że choć postulaty w większości dotyczyły życia codziennego i podstawowych potrzeb to</p>	Załącznik nr 1 (pocięty na cztery części)

	fakt, że zostały zaakceptowane przez władze był dla Polaków sygnałem, że system komunistyczny zaczyna pękać.	
10 min	<p>Na tablicy narysuj oś czasu na początku zaznaczając rok 1980, a na końcu 1989. Poproś chętnego ucznia lub uczennicę, aby zaznaczył/a wydarzenie, które przed chwilą omawialiśmy, czyli strajk z 1980 r. Zapytaj uczniów i uczennice czy znają jakieś konsekwencje tego wydarzenia? Co nastąpiło po nim?</p> <p>Rozdaj uczniom i uczennicom podzielonym na grupy listę dat i wydarzeń. Ich zadaniem jest dopasowanie dat i wydarzeń do siebie, a następnie uporządkowanie ich w kolejności chronologicznej.</p> <p>Następnie każda z grup ma za zadanie przedyskutowanie i połączenie wydarzeń w ciąg-przyczynowo skutkowy tak, aby znaleźć przynajmniej dwa takie połączenia.</p> <p>Np.: Porozumienia sierpniowe -> wprowadzenie stanu wojennego Obrady okrągłego stołu -> wybory 04.06</p>	Załącznik nr 2
5 min.	<p>Poproś chętne grupy, aby do osi czasu dopisały uporządkowane wydarzenia wraz z datami. Wspólnie postarajcie się wskazać powiązania między tymi wydarzeniami.</p> <p>Na koniec lekcji zauważ, że jak wynika z naszej wspólnie przygotowanej osi czasu, strajk w sierpniu 1980 roku był początkiem jeszcze niemal dziesięcioletniej drogi do wolności, która była dla Polaków bardzo trudna.</p> <p>Zauważ jednak, że upór zwykłych robotników był jednym z istotnych czynników, które leżały u podstaw upadku „żelaznej kurtyny”.</p>	

Praca domowa:

Dla szkoły podstawowej:

Poszukaj informacji na temat polskich opozycjonistów i opozycjonistek w latach 80. Wybierz postać (kogoś innego niż Lecha Wałęsę), która wydaje Ci się interesująca i w 5 zdaniach opisz jego albo jej życiorys.

Dla szkoły ponadpodstawowej (ponadgimnazjalnej):

Wyjaśnij pojęcia: aksamitna rewolucja, mur berliński, Rewolucja w Rumunii, masakra na placu Tian'anmen. Napisz co łączy te wydarzenia.

Propozycja na następną lekcję:

W celu utrwalenia wiedzy na kolejnej lekcji warto zagrać w kalambury o PRL. Dokładny opis przebiegu ćwiczenia znajduje się [TUTAJ](#).

Załącznik nr 1

1. Akceptacja niezależnych od partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych.
  2. Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkującym i osobom wspomagającym.
  3. Przestrzegać zagwarantowaną w Konstytucji PRL wolność słowa, druku, publikacji, a tym samym nie represjonować niezależnych wydawnictw oraz udostępnić środki masowego przekazu dla przedstawicieli wszystkich wyznań.
  4. a) przywrócić do poprzednich praw: – ludzi zwolnionych z pracy po strajkach w 1970 i 1976, – studentów wydalonych z uczelni za przekonania,
b) zwolnić wszystkich więźniów politycznych (w tym Edmunda Zdrożyńskiego, Jana Kozłowskiego, Marka Kozłowskiego),
c) znieść represje za przekonania.
  5. Podać w środkach masowego przekazu informację o utworzeniu Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego oraz publikować jego żądania.
-
6. Podjąć realne działania mające na celu wyprowadzenie kraju z sytuacji kryzysowej poprzez:
    - a) podawanie do publicznej wiadomości pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej,
    - b) umożliwienie wszystkim środowiskom i warstwom społecznym uczestniczenie w dyskusji nad programem reform.
  7. Wypłacić wszystkim pracownikom biorącym udział w strajku wynagrodzenie za okres strajku jak za urlop wypoczynkowy z funduszu CRZZ.
  8. Podnieść wynagrodzenie zasadnicze każdego pracownika o 2000 zł na miesiąc jako rekompensatę dotychczasowego wzrostu cen.
  9. Zagwarantować automatyczny wzrost płac równoległe do wzrostu cen i spadku wartości pieniądza.
  10. Realizować pełne zaopatrzenie rynku wewnętrznego w artykuły żywnościowe, a eksportować tylko i wyłącznie nadwyżki.
-
11. Wprowadzić na mięso i przetwory kartki – bony żywnościowe (do czasu opanowania sytuacji na rynku).
  12. Znieść ceny komercyjne i sprzedaż za dewizy w tzw. eksporcie wewnętrznym.
  13. Wprowadzić zasady doboru kadry kierowniczej na zasadach kwalifikacji, a nie przynależności partyjnej, oraz znieść przywileje MO, SB i aparatu partyjnego poprzez: zrównanie zasiłków rodzinnych, zlikwidowanie specjalnej sprzedaży itp.
  14. Obniżyć wiek emerytalny dla kobiet do 50 lat, a dla mężczyzn do lat 55 lub [zaliczyć] przepracowanie w PRL 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn bez względu na wiek.
  15. Zrównać renty i emerytury starego portfela do poziomu aktualnie wypłacanych.
-
16. Poprawić warunki pracy służby zdrowia, co zapewni pełną opiekę medyczną osobom pracującym.
  17. Zapewnić odpowiednią liczbę miejsc w żłobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących.
  18. Wprowadzić urlop macierzyński płatny przez okres trzech lat na wychowanie dziecka.
  19. Skrócić czas oczekiwania na mieszkanie.
  20. Podnieść diety z 40 zł do 100 zł i dodatek za rozłąkę.
  21. Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. Pracownikom w ruchu ciągłym i systemie 4-brygadowym brak wolnych sobót zrekompensować zwiększonym wymiarem urlopu wypoczynkowego lub innymi płatnymi dniami wolnymi od pracy.

Obrady okrągłego stołu

Pierwsze częściowo wolne wybory

Podpisanie „porozumień sierpniowych”

Powołanie rządu przez Tadeusza
Mazowieckiego

Początek strajku w stoczni gdańskiej

Wprowadzenie stanu wojennego

02-04.1989

30-31 08.1980

12.09.1989

16.08.1980

13.12.1981

04.06.1989